

13.11.2024

EOAK/530/2024

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

AMPUMA-ASELUVAN PERUUTTAMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Helsingin poliisilaitoksen menettelyä ampuma-aselupansa peruuttamisessa. Kantelun mukaan poliisi oli ottanut yhteyttä kantelijan vaimoon ja ilmoittanut tälle, että poliisi hakee kantelijan pienoiskiväärin ja että kantelija oli antanut tähän suostumuksensa. Kantelija kertoi olleensa tuolloin sairaalahoidossa epilepsian vuoksi. Kantelijan mielestä sairaalahoidossa olevan ihmisen suostumusta ei pidä ottaa huomioon, koska hän oli tuolloin lääketokkurassa. Kantelija painotti sitä, että hänen rikosrekisterinsä on täysin puhdas, ja hänellä on hyvä lääkitys epilepsiaansa. Hän vaati ampuma-aseen hallussapitolupansa ja aseensa palauttamista.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta antoivat selvityksensä Helsingin poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli ja lupasihteeri sekä lausunnon poliisipäällikkö.

Jäljennökset selvityksistä ja lausunnosta liitetään oheen tiedoksi kantelijalle.

Käytettävissäni on ollut lisäksi vanhemman konstaapelin 12.10. ja 18.10.2022 tekemät päätökset kantelijan ampuma-aselupa-asioissa.

2.1 Tapahtumatietoja asiakirjojen mukaan

Helsingin poliisilaitokselle saapui 7.9.2022 HYKS:n Meilahden Tornisairaalan neurologian poliklinikan osastonylilääkärin laatima, ajokorttilain 21 §:n mukainen lääkärin ilmoitus kantelijan ajoterveydentilan muutoksesta. Sen mukaan kantelija ei enää täyttänyt ajokorttiluvalle asetettuja terveysvaatimuksia terveydentilan muun kuin tilapäisesti tapahtuneen heikentymisen takia ajokorttiluokkien 1 ja 2 osalta. Poliisilaitos on sen johdosta ryhtynyt selvittämään myös sitä, onko kantelija terveydentilansa vuoksi sopiva pitämään hallussaan ampuma-asetta.

Vanhempi konstaapeli on 12.10.2022 tehnyt päätöksen väliaikaisesta haltuunotosta eli päättänyt ottaa kantelijan pienoiskiväärin ja sen hallussapitoluvan poliisin haltuun, koska kantelijan ampuma-aseluvan peruuttamismenettely oli käynnistetty.

Vanhempi konstaapeli on 18.10.2022 tehnyt päätöksen peruuttaa kantelijan pienoiskiväärin hallussapitolupa. Syyksi toimenpiteisiin on päätökseen kirjattu: "Luvanhaltijan oma pyyntö. [Kantelijan] puoliso [] luovuttaa poliisille huutokaupattavaksi pienoiskiväärin. [Kantelija] on itse kykenemätön luovuttamaan asetta, sillä hän on sairaalahoidossa. Päätöksen kohtaan "Kuuleminen" on merkitty: "Selitetty perusteluissa" ja kohtaan Luvanhaltijan selitys: "Haluan, että aseeni menee huutokaupattavaksi poliisin asehuutokauppaan". Sovelletuihin lainkohtiin on merkitty seuraavaa:

"AAseL 66 § 1/1 (Luovutus valtiolle)

AAseL 91 § 1 (Lupa peruutettu tai rauennut)

AAseL 67 § 1/1 (Luvanhaltijan pyyntö)"

2.2 Saatu selvitys

Vanhempi konstaapeli toteaa selvityksessään, että poliisin lupayksikön ajokorttiyksiköstä oli tullut lääkärintodistus, jonka perusteella aselupayksikkö oli aloittanut lupaharkinnan siitä, onko kantelija sopiva henkilö pitämään hallussaan ampuma-aseita. Prosessi alkaa siten että aselupayksikön lupasihteeri ottaa asian käsittelyyn ja selvittää asiaa mahdollisimman paljon. Yleensä lupasihteeri on ollut yhteydessä aseluvan haltijaan tai hänen perheenjäseniinsä. Kun yhteys on saatu asianosaiseen (perheenjäseniin), lupasihteeri tuo paperit vanhemmalle konstaapelille ja hän sopii, milloin aseet haetaan poliisin haltuun. Vanhempi konstaapeli oli 18.10.2022 käynyt noutamassa aseiden poliisin haltuun, perunut luvat sekä laittanut aseiden poliisin asehuutokauppaan. Vanhemmalla konstaapelilla ei ollut muistikuvaa siitä, miten suostumus peruuttamiseen oli saatu. Vanhempi konstaapeli ei ainakaan ole henkilökohtaisesti selvittänyt asiaa sairaalassa olleen kantelijan kanssa. Vanhemman konstaapelin toiminta on perustunut siihen, mitä hänelle on kerrottu. Vanhemmalla konstaapelilla ei ole tietoa, että suostumus olisi erikseen dokumentoitu.

Lupasihteeri toteaa selvityksessään, ettei hän enää muista noin vanhaa asiaa. Peruutuspäätökseen on kirjattu, että luvanhaltija on itse pyytänyt peruuttamista ja tämän vaimo on luovuttanut aseiden vanhemmalle konstaapelille. Asian käsittely on lähtenyt liikkeelle ajo-oikeuspuolelle tulleesta tiedosta.

Poliisilaitos toteaa lausunnossaan, että kantelijan suostumuksen antamistavasta tai tarkemmasta sisällöstä ei ole olemassa muita tietoja kuin ampuma-aseasian väliaikaiseen haltuunottopäätökseen sekä peruutus- ja haltuunottopäätökseen tehdyt kirjaukset. Poliisilaitos kuitenkin toteaa havaintonaan, että kantelija ei sinänsä kiistä antaneensa suostumusta ampuma-aseluvan peruuttamiseksi, vaan on kyseenalaistanut suostumuksen pätevyyden terveydentilaansa vedoten. Asiassa ei myöskään ole väitetty, ettei kantelija olisi saanut tietoonsa 18.10.2022 tehtyä peruutuspäätöstä, jonka liitteenä on myös toimitettu kantelijalle valitusosoitus.

Kantelija ei poliisilaitoksen käsityksen mukaan ole valittanut päätöksestä. Sen sijaan kantelija on kyseenalaistanut antamansa suostumuksen tekemässään kantelussaan vasta 15 kuukautta päätöksen tiedoksi saamisen jälkeen.

Poliisilaitos pitää peruutuspäätöksen kirjausten suppeutta ja yleisluontoisuutta ongelmallisena. Kirjausten yleisluontoisuus voi toisaalta viestiä siitä, ettei suostumuksen antamiseen ole sen vastaanottajan näkökulmasta liittynyt mitään sellaista tavanomaisuudesta poikkeavaa, jonka johdosta asiassa tehtyihin kirjauksiin olisi osattu kiinnittää erityistä huomiota. Poliisilaitoksen mukaan voidaan joka tapauksessa pitää selvänä, että puheena olevan kaltaisessa asiassa lupapäätöksen kirjauksista tulee vähintäänkin ilmetä se, milloin ja miten suostumus luvan peruuttamiseen on annettu ja kuka suostumuksen on vastaanottanut. Tapauskohtaiset olosuhteet voivat antaa aihetta vielä tätäkin yksityiskohtaisimmille kirjauksille. Poliisilaitos on saattanut käsityksensä lupapäätöksen kirjausten puutteellisuudesta Hälytys- ja valvontayksikön tietoon vastaisen varalle huomioon otettavaksi.

3 RATKAISU

3.1 Lähtökohtia

Ampuma-aselain 66 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ampuma-aseen, aseosen, patruunoiden tai erityisen vaarallisten ammusten hallussapitoon oikeuttava lupa raukeaa, jos luvanhaltija luovuttaa toiselle pysyvästi ampuma-aseen tai aseosen.

Ampuma-aselain 67 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ampuma-aseen, aseosen, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hankkimiseen tai hallussapitoon oikeuttava lupa ja aseenkäsittelylupa on peruutettava, jos luvanhaltija sitä pyytää.

Ampuma-aselain 91 §:n 1 momentin mukaan kun asealan elinkeinolupa tai yksityistä käyttöä varten annettu hallussapitoon oikeuttava lupa raukeaa tai se peruutetaan, poliisin on tehtävä päätös ampuma-aseiden, aseosien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten ottamisesta poliisin haltuun, jollei niitä jo ole luovutettu asianmukaisen luvan haltijalle.

Katson, että vaikka vanhemman konstaapelin päätöksessä on lainkohtana mainittu myös ampuma-aselain 66 §:n 1 momentin 1 kohta, niin tästä ei ole ollut kyse. Kantelijan mahdollinen lausuma aseiden myynnistä poliisin asehuutokaupassa ei nähdäkseni ole osoitus siitä, että ase olisi ampuma-aseilla tavalla pysyvästi luovutettu toiselle. Vanhempi konstaapeli ei selvityksessään eikä poliisilaitos lausunnossaan mitenkään tuo esiin, että tämä olisi tosiasiallisesti ollut peruste ampuma-aseluvan peruuttamiselle.

Käsitykseni mukaan asiassa onkin arvioitava nimenomaan luvan peruuttamista luvanhaltijan mahdollisen oman pyynnön johdosta.

Totean, että korkein hallinto-oikeus (KHO) on ennakkopäätöksessään KHO:2017:180 todennut mm. seuraavaa.

”Ampuma-ase lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 183/1997 vp) 67 §:n 1 momenttia koskevien perustelujen mukaan momenttiin sisällytettäisiin säännökset niistä tilanteista, joissa lupaviranomaisella ei olisi harkinnanvaraa luvan peruuttamisessa. - - Hankkimiseen tai hallussapitoon annettu lupa olisi aina peruutettava, jollei luvanhaltija itse halua sen voimassaolon jatkuvan.

Mainitun hallituksen esityksen ampuma-aseiden haltuunottoon ja väliaikaiseen haltuunottoon liittyvää menettelyä koskevan 95 §:n 2 momentin perustelujen mukaan ampuma-aseiden haltuunotto merkitsee puuttumista hallitusmuodon 12 §:ssä turvattuun omistusoikeuden suojaan. Tämän vuoksi haltuunoton, väliaikaisen haltuunoton ja väliaikaisen haltuunoton voimassaoloajan jatkamisen perusteiden on oltava todettavissa myös jälkikäteen.

-

Ampuma-ase lain 67 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen luvanhaltijan esittämä pyyntö tarkoittaa, että poliisilaitoksen on peruutettava luvanhaltijan ampuma-aseen, ase osan, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hankkimiseen tai hallussapitoon oikeuttava lupa. Lupa on pyynnöstä aina peruutettava, jollei luvanhaltija itse halua sen voimassaolon jatkuvan. Poliisilaitoksella ei siten ole harkintavaltaa sen suhteen, peruutetaanko lupa pyynnön jälkeen.

Vaikka kenelläkään ei sinänsä ole ehdotonta oikeutta ampuma-aseen hallussapitoon, hallussapitoon oikeuttavan luvan peruuttaminen merkitsee lähtökohtaisesti puuttumista Suomen perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan. Koska luvanhaltijan pyyntö automaattisesti johtaa luvan peruuttamiseen, esitettävälle pyynnölle on asetettava tiettyjä päätöksenteon kontrolloitavuuteen liittyviä vaatimuksia. Kysymys ei ensinnäkään ole vain suostumuksesta, vaan luvanhaltijan itse esittämästä nimenomaisesta pyynnöstä. Sille, että pyyntö esitetään suullisesti, ei sinänsä ole estettä. Pynnön on kuitenkin oltava yksilöity ja se on pystyttävä luotettavasti todentamaan myös jälkikäteen.”

Totean, että tuossa asiassa luvanhaltija oli vedonnut siihen, että hän ei puhelinkeskustelussa poliisin kanssa ollut ymmärtänyt antavansa suostumusta lupiansa peruuttamiseen ja hän vetosi myös käyttämiensä lääkkeiden vaikutukseen. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan asiassa oli jäänyt epäselväksi, onko luvanhaltija esittänyt nimenomaista pyyntöä aselupiansa peruuttamiseksi. Koska valituksen kohteena oleva poliisilaitoksen päätös on perustunut ainoastaan siihen, että luvanhaltija oli pyytänyt lupien peruuttamista, hallinto-oikeuden ja poliisilaitoksen päätökset kumottiin.

3.2 Poliisilaitoksen menettelyn arviointi

On ilmeistä, että lupasihteeri on ollut puhelimitse yhteydessä kantelijaan, joka on tuolloin ollut sairaalahoidossa. Kantelijakin vetoaa nimenomaan vain siihen, että sairaalahoidossa olevan antama suostumus ei ole pätevä; hän ei siis kiistä antaneensa ainakin jonkinlaisen suostumuksen.

Korostan ensinnäkin, että kyse ei ole suostumuksesta, kuten korkein hallinto-oikeuskin on todennut edellä todetussa ratkaisussaan. Luvanhaltijan tulee nimenomaisesti ja yksilöidysti itse pyytää ampumaselupansa peruuttamista.

Tässä tapauksessa jää täysin epäselväksi, mitä kantelija ja lupasihteeri ovat tarkemmin keskustelleet. Mitään tarkempaa selvitystä kantelijan terveydentilasta yhteydenoton aikaan ei ole. Lupasihteeri on peruutuspäätöksen perusteluista päätellen ollut tietoinen, että kantelija on ollut sairaalahoidossa. Tällaisessa tilanteessa tulisi varmistua siitä, että henkilö on kykenevä asianmukaisesti muodostamaan kantansa asiassa. Herää myös kysymys, miten asia on muuttunut pyynnöstä tapahtuvaksi luvan peruuttamiseksi, kun asia on lähtenyt liikkeelle kantelijaa koskevan lääkärintodistuksen perusteella. Korostan, että luvanhaltijaa ei saa mitenkään painostaa tai epäasiallisesti ohjata pyytämään lupien peruuttamista.

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella ei ole mahdollista tarkemmin arvioida, onko kantelija tehnyt pätevän pyynnön ampumaselupansa peruuttamisesta. Poliisilaitoksen menettely antaa joka tapauksessa aihetta arvosteluun. Sille, että aselupien peruutuspyyntö esitetään suullisesti, ei sinänsä ole estettä. Edellä mainitun KHO:n ratkaisun mukaisesti pyynnön on kuitenkin oltava yksilöity ja se on pystyttävä luotettavasti todentamaan myös jälkikäteen. Näin ei tässä tapauksessa ole asianlaita. KHO:n ratkaisun mukaan, jos nimenomaisen pyynnön olemassaolo jää epäselväksi, tämä voi olla päätöksen kumoamisen peruste. Kantelija ei kuitenkaan ollut hakenut poliisilaitoksen päätökseen muutosta. Oikeusasiamies ei voi muuttaa tai kumota viranomaisten päätöksiä.

Poliisilaitoskin pitää lausunnossaan puheena olevan päätöksen kirjausten suppeutta ja yleisluontoisuutta ongelmallisena. Lausunnon mukaan puheena olevan kaltaisessa asiassa lupapäätöksen kirjauksista tulee vähintäänkin ilmetä se, milloin ja miten suostumus luvan peruuttamiseen on annettu ja kuka suostumuksen on vastaanottanut. Tapauskohtaiset olosuhteet voivat antaa aihetta vielä tätäkin yksityiskohtaisimmille kirjauksille.

Olen tästä samaa mieltä. Selvintä olisi, jos luvanhaltijan pyyntö olisi kirjallinen, esimerkiksi niin että luvanhaltija allekirjoittaa poliisin laatiman lomakkeen. Monissa tapauksissa allekirjoitus luvanhaltijalta voitaisiin nähdäkseni saada esimerkiksi asetta poliisin haltuun otettaessa. Kysehän on hakijan tahdon mukaisesta toimenpiteestä, jolloin yhteistyöhalukkuudessa ei lähtökohtaisesti pitäisi olla ongelmia.

Saatan käsitykseni vanhemman konstaapelin, lupasihteerin ja poliisilaitoksen tietoon.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen poliisin menettelystä Helsingin poliisilaitoksen, vanhemman konstaapelin ja lupasihteerin tietoon.

Lisäksi pyydän poliisilaitosta 28.2.2025 mennessä ilmoittamaan, miten kirjaamiskäytäntöjä puheena olevan kaltaisissa asioissa on muutettu.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni vanhemmalle konstaapelille, lupasihteerille ja poliisilaitokselle.